

‘IK VIND: MOORD IS MOORD’

AL OP DE EERSTE DAG VAN BOUTERSES COUP, OP 25 FEBRUARI 1980 IN SURINAME, VIELEN ER ZEKER VIJF DODEN. ELLEN DE VRIES ZOCHT, DERTIG JAAR NA DATO, DE NABESTAANDEN OP: ‘DE DECEMBERMOORDEN WORDEN ONDERZOCHT, MAAR DE DOOD VAN MIJN BROER IS OOK EEN MENSENRECHTENSCHENDING.’

TEKST: ELLEN DE VRIES

Paramaribo – ‘Ze hebben op ons geschoten. We zijn geraakt’, hoorde politieman Roy Jones zijn ene collega roepen in de portofoon. De andere, de 23-jarige agent Mohammed Ramdjan Soeltan, zakte dodelijk getroffen neer in zijn stoel. Jones (54) zat achterin het Volkswagenbusje toen er werd gevraagd. Hij dook op zijn buik en bleef muisstil liggen. ‘Ik heb er uren gelegen’, zegt hij nu, bijna dertig jaar later. Wat gebeurde er precies op 25 februari 1980? Jones draaide surveillancedienst. De regering had in Paramaribo extra ordemaatregelen getroffen omdat militairen aan het actievoeren waren. Regering en legertop

‘TOEN ADVOCaat BABOERAM WERD OMGEBRACHT, DURFDE NIEMAND MEER EEN ZAAKTE BEGINNEN’

weigerden hun eis voor een vakbond in te willigen. Jones: ‘Tussen twee en drie uur die ochtend werd gemeld dat er in de omgeving van de Memre Buku-kazerne schoten waren gehoord.’ Dat de actievoerende militairen onder leiding van Desi Bouterse besloten hadden tot een coup, kwam voor Jones als een volslagen verrassing. Toen de melding binnenkwam, was wachtcommandant luitenant Van Aalst al gesneuveld. Tijdens een schotenwisseling bij de overname van een munitiebunker kwam sergeant-majoor Comvalius om het leven. Volgend doelwit

van de coupgelegers: het majestueuze hoofdbureau van politie. Alleen de zuilen die het bureau stutten staan er nu nog. Ze zijn verwerkt in het Monument voor de Revolutie, dat militairen later lieten bouwen. Vlak daarachter ligt het winkelpand van Sham Binda (56). ‘Op deze locatie had ik een boetiek’, zegt hij. Ernaast lag de rotishop van zijn moeder. Binda had die ochtend net zijn auto geparkeerd toen hij zag hoe een pantserwagen al schietend de straat in kwam rijden. Paniek. Honderden mensen renden weg, vluchtten winkels in of zochten dekking. Eén man werd geraakt en viel achterover. Met gevaar voor eigen leven stak

Binda de straat over om te gaan kijken. Maar de man was al dood. Daarna tilde Binda een ander slachtoffer van de straat en droeg hem de rotishop binnen. ‘Zijn ogen waren open en zijn borst lag helemaal open. Hij had zó’n schotwond.’ Binda’s vinger beschrijft een grote cirkel. Even later stierf de man in zijn armen. Binda schreeuwde: ‘Allemaal weg hier!’ Iedereen rende voor zijn leven. Niet veel later werden de rotishop van zijn moeder, Binda’s boetiek en omliggende panden in de as gelegd. Een van de twee mannen die Binda had proberen te redden werkte bij juwelierszaak Oemrawsingh, naast het politiebureau. Diens zoon Sunil Oemrawsingh (50) kan zich de

chaos nog goed herinneren. Pas een dag later ontdekten zijn ouders dat hun werknemer Joseph Bacchus was omgekomen. Oemrawsingh haalt officiële papieren tevoorschijn met op de foto een vriendelijk ogende dertiger met als bijzonder uiterlijk kenmerk ‘*mole on left cheek*’ – afkomstig uit buurland Guyana. Destijds werkten er veel Hindoestanen uit Guyana in Suriname. Het andere dodelijke slachtoffer dat bij Binda’s boetiek viel, was vermoedelijk ook een Guyanees. ‘Hij is nooit geïdentificeerd’, weet Oemrawsingh.

Mohammed Hanief Soeltan, destijds leerling op de zeevaartschool, was getuige van de beschieting van het nabijgelegen hoofdbureau, niet wetend dat zijn broer, agent Mohammed Ramdjan, in de vroege ochtend al was neergeschoten. De leerlingen werden naar huis gestuurd. ‘Toen pas hoorde ik het.’ Soeltan (50): ‘We waren met stomheid geslagen. Mijn broer deed gewoon zijn werk. Hij was doorzéeft met kogels.’ ‘Eindelijk!’ kopte dagblad *Vrije Stem* de volgende dag. Eindelijk zou er wat veranderen. De krant signaleerde veel positieve reacties op de coup, die achteraf werd omgedoopt tot ‘revolutie’. ‘*Het is jammer dat er tijdens de akties doden zijn gevallen, maar blijdschap dat er nu eindelijk daadwerkelijk een einde gemaakt werd aan een stuk wanbeleid van onze oude politieke leiders voerde de boventoon.*’ Dagblad *De West* citeerde legerpredikant Samuel, die de uitvaart van een van de militaire slachtoffers begeleidde. Eindelijk? Voor Binda’s familie



gold meer: het einde. Hun winkels waren vernietigd, hun inkomsten waren ze in een klap kwijt. Sham Binda: ‘Aangifte? De politie was er niet meer om aangifte te doen.’ De politie had zich overgegeven en was gevangengezet. Zijn moeder toog naar de Nationale Militaire Raad om verhaal te halen, maar werd niet ontvangen. ‘Militair toegeëigende macht’, met die woorden werd ze ook bij het verzekeringsbedrijf afgewimpeld. Ook het hele vermogen van zijn ouders was naar de bliksem, bevestigd Sunil Oemrawsingh. De weduwe van agent Soeltan bleef achter met een baby van drie maanden. Ze had geen opvang en verhuisde naar haar familie in Nederland. Waarom hebben de nabestaanden nooit om onderzoek of schadeloosstelling gevraagd? Soeltan: ‘Het was een problematische tijd. Er was een avondklok. Iedereen was doodsbang.’ De Binda’s namen advocaat John Baboeram in de arm. Sham Binda: ‘Toen hij op 8 december 1982 werd omgebracht, durfde niemand meer een zaak tegen de militairen te beginnen.’ De omgekomen militairen Comvalius en Van

Omstanders kijken toe hoe het politiebureau in Paramaribo uitbrandt op de dag van de coup, 25 februari 1980

Aalst kregen een militaire begrafenis. Wat er met de stoffelijke overschotten van de Guyanezen is gebeurd, is onbekend. De politie verzorgde de uitvaart van Soeltan. Zijn broer betwijfelt of daar militairen bij aanwezig waren: ‘Mijn familie was boos op de militairen.’ Vroeger legde de politie elk jaar een krans bij het graf van zijn broer. Inmiddels niet meer. Soeltan: ‘Als iets “oud” wordt, dan vergeet men het.’

Oud-politieman Jones bekent dat hij vlak na de coup ook dacht: misschien gaat het nu de goede kant op met Suriname. Die droom kwam ‘totaal niet’ uit. De militairen bleven jarenlang aan de macht, en er vielen meer slachtoffers dan alleen op 25 februari 1980 en 8 december 1982 – ook onder politieagenten. Na de ‘8-decembermoorden’ van 1982, toen de militairen vijftien tegenstanders van het bewind ombrachten, keerden veel aanhangers zich af van het regime. Ook de coup kwam

daarmee in een ander daglicht te staan. Inmiddels, na een jarenlang juridisch gevecht, moeten Desi Bouterse en 24 anderen zich voor de krijgsraad in Boxel (Suriname) verantwoorden voor die ‘Decembermoorden’. Dat over 25 februari 1980 nauwelijks gesproken wordt, steekt Soeltan. ‘Er wordt onderzoek gedaan naar de 8-decembermoorden, maar moord is moord. Er is nooit over gesproken, maar de dood van mijn broer is ook een mensenrechtenschending.’

Binda is zeker van plan – hij heeft zojuist een jurist ingehuurd – de overheid een schadevergoeding te vragen voor gederfde inkomsten gedurende elf jaar, schade aan het winkelpand en onrechtmatige inbeslagname van zijn eigendomsterrein. Mohammed Hanief Soeltan laat de zaak liever rusten. ‘Ik heb nu een rustig leven en probeer dingen te vergeten.’

Reageren? wordtvervolgd@amnesty.nl

moeten worden of er op 25 februari 1980 mensenrechtenschendingen zijn gepleegd. In dat geval is verjaring niet aan de orde. Volgens de Surinaamse minister van Justitie en Politie, Chandrikapersad Santokhi (50), verjaren mensenrechtenschendingen nooit. Desgevraagd zegt hij dat per geval bekeken zou moeten worden of er voor destijds geleden schade nog vergoeding mogelijk is.

Verjaard?

Kort na de coup werd in Suriname een amnestieregeling afgekondigd die de verantwoordelijken uit de wind hield. Het is echter maar de vraag of voor dit soort zaken amnestie geldt. Volgens de Surinaamse Organisatie voor Gerechtigheid en Vrede, die zich heeft ingezet voor een proces inzake de Decembermoorden, zou uitgezocht